

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 29 maart 2012

MEDITATIE

Het sterven van Christus

Het is wat geweest dat de Borg en Middelaar van het Genadeverbond werd gehangen aan het vervloekte, smadelijke en schandelijke hout des kruizes.

Nu voeren de woorden van onze overdenking ons mee naar de oever des doods. Het ogenblik dat de Borg en Zaligmaker van Gods uitverkorenen volkomen beantwoorden zal aan Gods recht. Dat kon alleen door Zijn lijden en sterven. Gods deugden moesten worden opgeluisterd. Voor Gods Kerk moest in de weg van voldoening aan Gods heilige recht de vrede en de zaligheid worden verkregen. Wat een weg voor de Borg. Wat is de zonde toch God ontorend. Wat heeft het de Borg toch gekost! Uitgeleid uit Jeruzalem, via de rechtszaal naar Golgotha. Het vonnis is geveld: ter dood veroordeeld. Onder vele toeschouwers genageld aan het kruishout. Zijn klederen verdeeld. Naakt hing Hij daar in Zijn armoede, schande en oneer, zonder bedekking. En dat plaatsbekledend en borgtochtelijk.

En als Hij dit gezegd had, gaf Hij den geest.

Lukas 23:46b

Het volk riep: Anderen heeft Hij verlost, dat Hij nu Zichzelf verlosse, zo Hij is de Christus, de Uitverkorene Gods. Zijn klederen verdeeld onder aan het kruis. Nog niet gestorven en dan in Zijn bijzijn wordt Zijn aardse nalatenschap reeds verdeeld. Hoe bitter valt dit lijden. Zijn klederen verdeeld wil ook zeggen: met Hem is het een gedane zaak, afgelopen met die 'godslasteraar' aldus de vijanden. Wat een smaad.

Wat is Christus in die uren aan het vervloekte hout bezig geweest om de grimmigheid Gods te dragen. Bezig geweest om volkomen verzoening aan te brengen voor al Zijn volk.

Waar zijn Zijn kinderen gebleven? De vrouwen staan van verre. De discipelen achter gesloten deuren. Hij hangt daar te schande. Daar niemand van de volke met Hem was.

De zeven kruiswoorden hebben geklonken! Terwijl ook een drie-urige duisternis over de aarde kwam.

Van twaalf uur in de middag tot drie uur kwam de duisternis over de aarde! Wat huiveringwekkend zal dit geweest zijn. Een zonsverduistering, waarbij mensen altijd iets onbehagelijks ervaren. De natuur wordt kil, vogels zingen niet meer. Alles krijgt een onbehagelijk gevoel en aanzien! En terwijl de Schepper als Handhaver van het recht met deze duisternis spreekt in de natuur, is Christus bezig om Hem tevreden te stellen! En hoe: donker in de natuur, donker in Zijn ziel. Immers, in de duisternis van buiten roept de Borg het uit: Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten. Hij wilde naar ziel en lichaam de helse angsten doormaken!

Het voorhangsel in de tempel scheurde van boven naar beneden midden door. Wat een geheim, de vervulling van de ceremoniële dienst in Christus' offer. Toegang tot het heiligdom geopend door Zijn bloed! Waar zullen wij beginnen en waar eindigen. Zo ontzaggelijk veel is er gebeurd op de 'Goede Vrijdag'.

En dan Zijn laatste werk vlak voor Zijn sterven. En Jezus, roepende met grote stem, zeide: 'Vader, in Uw handen be- veel Ik Mijn geest.'

Hier horen wij de kroon op Zijn borgtocht. De kroon op Zijn werk. De kroon op Zijn verlossingswerk voor al Zijn uitverkorenen. Hij spreekt zijn Vader niet als God aan, maar met de Vadersnaam. Zojuist in de Godsverlating riep Christus: Mijn God. Daar was Hij verlaten! Daar wilde de Vader Hem niet als Kind in Zijn Vaderhuis. Daar was Christus verstoten door Zijn Vader, maar ook van de mensen op aarde. Ook van Zijn kinderen. Geheel alleen overgelaten!

Maar nu kan Christus weer uitroepen: 'Vader, in Uw handen beveel Ik Mijn geest'. Hoe toch mogelijk? Hij heeft zojuist uitgeroepen: Het is volbracht! De dood is overwonnen. De schuld is betaald. Gods geschonden deugden zijn opgeluisterd. Nu kan Hij weer zeggen: Vader! Met andere woorden:

Inhoud

90e jaargang

Nr. 26

- 1 Het sterven van Christus
- 2 Commentaar:
De joods-christelijke cultuur ter discussie
- 3 Een psalm, een lied: Psalm 37 (13)
- 4 De werkelijkheid van de hel (2)
- 5 Even maar...
- 6 Van zee tot zee: Wie is eerst?
- 7 Bevorderen gemeentezang
- 8 Kerkelijke tucht in een impasse?
- 9 Boekennieuws
- 9 Kerknieuws
- 10 Berichten
- 11 Kerkdiensten

Ik geef nu Mijn ziel in bewaring bij U, want de mens is tot U geschapen en Uw uitverkorenen vinden geen rust, totdat zij rust vinden bij U. Ik beveel Mijn geest, maar in Mij ook die van de Kerk die Gij Mij gaf. Ik beveel Mij aan U, en in Mij de Kerk, opdat wij bij U zouden wonen!

Wonder van genade. Wat ligt er toch in de diepte in het lijden van Christus lijden! Hij verwierf de toegang tot Gods gemeenschap! En als Hij dit gezegd had, gaf Hij de geest.

De dood van Christus is niet een noodlot. Niet een zaak die Hem lijdelijk overkwam. Maar heel bewust heeft Hij het hoofd gebogen en aan Zijn Vader Zijn geest toebetrouwd. En nu het wonder? Door Hem alleen zal Gods Kerk de ware rust verkrijgen.

Wat zullen zij toch moeten leren alleen over te schieten. Van Gods gemeenschap en gunst verlaten, van mensen verlaten. Alleen en bezoeeld met een hemelhoge schuld en een walgelijk bestaan verloren te zullen gaan onder het onkreukbare heilige recht Gods. Opdat in het eens worden van hun ondergang, in Christus een geopende Deur te ontvangen tot Gods gemeenschap!

'Ik ben de Deur, indien iemand door Mij ingaat die zal behouden worden.'

En als Hij dit gezegd had (het hoofd buigende), gaf Hij den geest. Wonder: Hij was getrouw tot de dood toe!

Oud-Beijerland,

ds. G. Pater

COMMENTAAR

De joods-christelijke cultuur ter discussie

Ruim een eeuw geleden poneerde de confessioneel-hervormde theoloog Hoedemaker 'dat onze natie eene Christelijke, Protestantsche, Gereformeerde natie is'. Ook voor ds. Kersten was dat een belangrijk uitgangspunt. 'Ons volk is krachtens zijn historie een protestantsche natie', zo zei hij in een preek ter gelegenheid van het zilveren regeringsjubileum van koningin Wilhelmina.

Dergelijke geluiden hoor je tegenwoordig zelden meer. Dat heeft te maken met het diep ingrijpende secularisatieproces in onze samenleving, maar ook met het teloor gaan van het historisch besef. Ook onder ons is de binding aan het nationale verleden duidelijk afgenomen. Dat is zeker te betreuren. Voor anderen is dat verleden helemaal een vreemde wereld geworden, waar ze innerlijk ver vanaf staan. Zo wil de D66-burgemeester van Zutphen het zesde couplet van het Wilhelmus niet meezingen. 'Mijn schild ende betrouwen, zijt Gij, o God mijn Heer', wat moet je daar nu mee als ongelovige en voorstander van een radicale scheiding van kerk en staat! Gelukkig wilde koningin Beatrix bij haar inhuldiging die passage nog wel op haar lippen nemen.

ds. G.H. Kersten

Christelijke grondslagen

In het verleden werd Nederland ook vaak aangeduid als een christelijk land. Zo werd kort voor de oorlog uitgesproken dat de regering zou streven naar 'beveiliging en versteviging van de positief Christelijke grondslagen onzer samenleving'. Inmiddels is de term joods-christelijk gangbaar. Zo werd onlangs aan de Christelijke Hogeschool Ede een discussie georgani-

seerd over de vraag of de Nederlandse cultuur joods-christelijk kon worden genoemd.

Soms, denk aan een man als Wilders, dient het beklemtonen van het joods-christelijke karakter van onze cultuur vooral als afscherming tegen de islam. Bij anderen is de nadruk op de joods-christelijke wortels vooral bedoeld om nog iets van het godsdienstige verleden te redden tegenover de opmars van het seculiere denken.

Wat wil die uitdrukking joods-christelijk zeggen? De joden zijn in ons land altijd maar een kleine groepering geweest. Amsterdam had voor de oorlog zijn joodse wijken, maar alles bij elkaar was het aantal joden in ons land maar beperkt. Is het gebruik van de term joods-christelijk een vriendelijkheid ten opzichte van de joodse bevolkingsgroep, die onder de Duitse bezetting zo onnoemelijk zwaar heeft moeten lijden? Daar heeft het wellicht mee te maken.

In ieder geval werd voor de oorlog nooit gesproken over onze joods-christelijke cultuur. Bij Hoedemaker en Kersten kom je die uitdrukking niet tegen. De joden werden veeleer gezien als een aparte bevolkingsgroep. In veel gevallen zagen ze zichzelf ook zo. Ook nu zullen joden niet zo gauw spreken van onze joods-christelijke cultuur. Daarvoor willen ze te veel afstand houden van het christendom.

Legitieme erfenamen

Dat het spreken over de joods-christelijke cultuur zo'n ingang gevonden heeft, hangt vooral samen met de opkomst van een bepaalde visie op de verhouding van christendom en jodendom, van kerk en synagoge. Daarbij gaat het in wezen om de vraag wie de legitieme erfenamen zijn van het Oude Testament. Is dat de christelijke kerk of (ook) het orthodoxe jodendom? Anders gezegd: wie zijn de geestelijke nazaten van Abraham, Mozes, David en de andere oudtestamentische gelovigen? Zijn dat de christenen (christenen in de zin van antwoord 32 van de Heidelberger) of zijn dat in de eerste plaats de orthodoxe rabbijnen en hun volgelingen?

Het antwoord daarop zou voor ons niet moeilijk moeten zijn. Althans niet vanuit de gereformeerde traditie. In de Heidelbergse Catechismus wordt beleden (vr. 54) 'dat de Zone Gods uit het ganse menselijke geslacht Zich een gemeente tot het eeuwige leven uitverkoren (...) van den beginne der wereld tot aan het einde vergadert, beschermt en onderhoudt'. De een-

heid van Gods kerk, die de eeuwen overspant, staat hier voorop. Zij heeft haar grondslag in Gods verkiezing. Dezelfde lijn vinden we in de Nederlandse Geloofsbelijdenis. „Deze kerk is geweest van het begin der wereld af en zal zijn tot het einde toe”, zo wordt beleden in artikel 27.

Gods kerk is dus niet begonnen bij de discipelen of op de pinksterdag, maar bij Adam. Natuurlijk, historisch gezien is het zo dat eerst na de pinksterdag in Antiochië de naam christen werd gebruikt (Hand. 11:26). En theologisch gezien is er onderscheid tussen de oudtestamentische en de nieuwtestamentische bedeling. Maar de eenheid is veel wezenlijker. Ook in de oudtestamentische bedeling zijn Gods kinderen niet door de werken, maar door genade zalig geworden. Het ging immers om de besnijdenis van het hart. Alleen daardoor werd men een ware jood (Rom. 2:28-29). De kanttekeningen spreken van ‘een rechte of waarachtige Jood, die erfgenaam is van de beloften des verbonds, aan de vaderen gedaan’.

In het huidige theologische klimaat wordt daar echter heel anders mee omgegaan. Daar geldt het christendom als een afsplitsing van het jodendom. Zo wordt in de jongste editie van de Christelijke Encyclopedie gesproken over een nieuw geloof, dat vooral door de reizen van Paulus een snelle verbreiding kreeg.

Gemakkelijk komt men dan tot een Tweewegenleer. Het christendom is voor de gelovigen uit de heidenen. Met de joden gaat God een eigen weg. Evangelieverkondiging aan hen is dan ook niet nodig. Dat is zelfs verkeerd, omdat dat veronderstelt dat de christenen het heil kennen en de joden dwalen. Recent werd dat standpunt uitgedragen door de voorzitter van de Duitse Evangelische Kerk. Het christendom was volgens hem niet in de plaats van, maar naast het jodendom gekomen.

Maar ook in meer orthodoxe kring, ook in de gereformeerde gezindte, waar de Tweewegenleer officieel wordt afgewezen, zie je allerlei symptomen daarvan doordringen. Het is wel eens zo geformuleerd dat die Tweewegenleer bij de voordeur wordt afgewezen, maar niettemin door de achterdeur binnenkomt.

Een joods boek

Het spreken over onze joods-christelijke cultuur sluit dus aan bij het hedendaagse denken over de verhouding van jodendom en christendom.

EEN PSALM, EEN LIED

13

Psalm 37

‘De rechtvaardigen zullen de aarde erfelijk bezitten.’

Psalm 37:29a

Ook van deze psalm is David de dichter. Als profeet mag hij de kinderen van God onderwijzen. Zij kunnen vaak niet begrijpen waarom het de goddelozen zo goed gaat. Deze voorspoed roept vragen op. Vragen die niet eenvoudig zijn te beantwoorden. David weet dit uit eigen ervaring. Maar hij weet ook dat de Heere Zijn kinderen altijd helpt. Hij vermaant hen om de goddelozen niet na te volgen, maar heilig te leven en op God te vertrouwen. Het geluk van mensen zonder God is kort. Hun einde is vreselijk en vervloekt. Daartegenover zorgt de Heere voor Zijn volk en zullen zij een eeuwige erfenis ontvangen.

David brengt dit nadrukkelijk onder de aandacht, omdat hij weet hoe moeilijk het in het hart kan zijn. Wij moeten dit zelfs niet in de eerste plaats lezen als de woorden van David, maar van de Heere Zelf. Hij onderwijst, opdat een bestreden volk over alle aanvechtingen heen mag zien.

Het is opvallend dat er niet alleen een troost is ziende op de eeuwige toekomst. Met nadruk wordt in deze psalm gesteld dat er in dit leven reeds rust en vrede genoten mag worden. Daarop wijst de bovenstaande tekst. De rechtvaardigen zullen de aarde erfelijk bezitten. Gods kinderen zijn vreemdelingen op de aarde. Dat blijft waar. Toch blijven zij, al is het dan in de bestrijding en de onzekerheid van het leven, ‘onder de Vaderlijke bescherming en het toezicht Gods’. Door het geloof, het vertrouwen en de zalige hoop hebben zij een zekere en geruste staat (kanttekeningen).

Dit is een vrucht van het leven uit Christus. Erfgenaam van Hem, betekent ook een zegen voor dit leven. Mag Christus daarin ook gekend worden? Alleen in Christus hebben we een gerust leven voor de eeuwigheid én de tijd.

Calvijn weet ook dat de bestrijding niet eenvoudig moet worden opgevat. Psalm 37 is niet een gemakkelijke oplossing voor alle problemen. Hij schrijft: ‘... omdat God namelijk onder de storm en beroering hen toch onder Zijn vleugelen neemt, en hoewel er niets standvastigs onder de maan is, redt Hij ze toch en bewaart Hij hen ongedeerd als in een veilige haven. Daarbij komt dan nog de inwendige gerustheid, die meer waard is dan 100 levens’.

De slotconclusie moet met de dichter dan ook zijn: ‘En de HEERE zal hen helpen’ (vers 40a).

Poortugaal, ds. C. Neele

Onze cultuur en geschiedenis zijn beïnvloed door het christelijke Nieuwe Testament, maar ook door het Oude Testament en dat is nu eenmaal een joods boek, zo redeneert men. Vandaar de combinatie joods-christelijk. Deze manier van spreken hangt uiteraard ook samen met de visie die je hebt op de Bijbel. Zie je het Oude Testament primair als een typisch joods boek (een weerslag van religieuze opvattingen en ervaringen in de toenmalige joodse gemeenschap) of zie je dat als Gods openbaring aan het joodse volk? Voor ons geldt uiteraard het laatste. Aan de joden waren de Woorden Gods toebetrouwd (Rom. 3:2).

De joden zijn inderdaad het oudtestamentische verbondsvolk. Trouwens ook het Nieuwe Testament is door joden geschreven. Maar dat doet niet af aan de kloof tussen het christelijk geloof en de joodse orthodoxie. De enige Naam onder de hemel gegeven, 'door Welke wij moeten zalig worden' (Hand. 4:12), maakt hier een fundamenteel onderscheid.

Als wij onze ernstige bedenkingen hebben tegen het hanteren van de typering joods-christelijk en liever spreken van een vanouds christelijke cultuur, is dat niet een kwestie van zich willen afzetten tegen het joodse volk. Hier is in het geding wie de legitieme erfgenamen zijn van het Oude Testament: de kerk of ook de synagoge? Het antwoord op die vraag mag niet onduidelijk zijn. In het Oude Testament waren de joden bij uitstek Gods verbondsvolk. In het Nieuwe Testament is het onderscheid tussen de volken weggenomen, al blijven de joden wel de beminden om der vaderen wil en liggen er nog onvervulde beloften voor het joodse volk.

Er is daarbij sprake van een inentings- of inlijvingsmodel (Rom. 11: 17-24). Gods kerk bestaat uit bekeerde joden en heidenen. Daarbij zal het er om gaan of Hij ook ons zal tellen als in Israël ingelijfd en ons doen de naam van Sions kinderen dragen.

Apeldoorn,

C.S.L. Janse

graf. Heel vaak wordt het woord in verband gebracht met de goddelozen. Vandaar dat de Statenvertaling het woord meestal met "hel" heeft vertaald (bijvoorbeeld in Ps. 16:10 en Ps. 116:3). Als Jakob in Genesis 37:35 en 42:38 spreekt over zijn neerdalen in de *sjeool*, dan vertaalt de Statenvertaling dat met "graf". Jakob vreesde naar die plaats te gaan, maar als hij sterft, spreekt hij niet meer over die plaats; dan is er een wachten op Gods zaligheid (Gen. 49:18).

In ieder geval is de *sjeool* in alles het tegenovergestelde van God, het is de scheiding van God, het is een passende plaats voor de goddelozen bij hun dood (bijvoorbeeld Ps. 9:18). Het woord wordt dus doorgaans gebruikt voor mensen onder Gods oordeel. Vandaar meestal de vertaling met "hel".

Het Griekse woord *hades*, dat in het Nieuwe Testament wordt gebruikt, heeft eigenlijk dezelfde betekenis. Het wordt gebruikt bij de rijke man uit de bekende gelijkenis, die zijn ogen opsloeg in de pijn (Luk. 16). Het is dus een verschrikkelijke plaats waar de zielen van de goddelozen terechtkomen bij hun sterven.

De opgestane Christus heeft de sleutels van de dood en de hel (*hades*) zoals we lezen in Openbaring 1:18. Bij de opstanding moet de hel (*hades*) zijn doden afstaan (Openb. 20:13). Daarna komt de tweede dood, dat is het eeuwig strafflijden in de hel, niet alleen naar de ziel maar naar ziel en lichaam beide. De *sjeool* en de *hades* zijn aanduidingen van de plaats van zielen van de goddelozen tussen hun sterven en de wederkomst. Die tijd wordt wel aangeduid als de tussentoestand, de tijd dus tussen sterven en opstanding.

We kunnen niet instemmen met de opvatting, dat de zielen van Gods kinderen ook in de *hades* zouden zijn in die tussentoestand. Het Nieuwe Testament spreekt daar anders over; daar lezen we dat de zielen der rechtvaardigen zijn in de eeuwige tabernakelen (Luk. 16:9), in het paradijs (Luk. 23:43), met God (2 Kor. 5:8), verenigd met Christus (Filipp. 1:23), in het hemelse Jeruzalem (Hebr. 12:22), onder het hemelse altaar (Openb. 6:9) en voor de troon van God (Openb. 7:9).

Hoe is het met de zielen in die tussentoestand tussen sterven en opstanding? Calvijn heeft een van zijn eerste geschriften gewijd aan de bestrijding van de leer van de zielenlaap. Dat is de opvatting dat de zielen in die tussentoestand in een bewusteloze toe-

2

De werkelijkheid van de hel

Het is overduidelijk dat het Woord van God weet van een eeuwige straf, van een eeuwige verlorenheid. De werkelijkheid van de hel wordt ons vanuit de Bijbel duidelijk. Hoe kan een God Die Liefde is, eeuwig straffen in de hel? Juist omdat Hij Liefde is, daarom is Hij ook de Rechtvaardige en daarom moet Hij een oneindige strafeisen voor ieder, die geen acht sloeg op de grote zaligheid, die Hij heeft teweeggebracht in Zijn eniggeliefde Zoon. 'Hoe zullen wij ontvlieden, indien wij op zo grote zaligheid geen acht nemen?' (Hebr. 2:3)

Twee woorden in de Bijbel

Het woord "hel" heeft een sterke negatieve gevoelswaarde. Als men spreekt over 'een hel op aarde' dan geeft dat een verschrikkelijke toestand aan. In de Bijbel wordt op verschillende plaatsen gesproken over de hel. Daarbij moeten we bedenken dat er in de grondtekst verschillende woorden gebruikt worden, die in onze Statenver-

Een wenende Jeremia.

taling met "hel" worden vertaald. In het Oude Testament wordt het woord *sjeool* gebruikt. Daarmee wordt aangeduid de plaats van de doden, het wordt ook vertaald als: het

stand zouden zijn. Die opvatting is echter helemaal in strijd met Gods Woord. Onze ziel blijft na ons sterven voortbestaan, of in de pijn, of in de heerlijkheid. De moordenaar aan het kruis kreeg de boodschap, dat hij 'heden' met Christus in het paradijs zou zijn en de rijke man sloeg direct na zijn sterven zijn ogen op in de pijn. Daarmee wordt bedoeld het helse straflijden, de eeuwige zielenpijn. Bij de opstanding der doden worden ziel en lichaam weer met elkaar verenigd en dat zal voor de verlorenen de eeuwige pijn in de hel betekenen, maar dan ook in hun lichaam. Gods kinderen daarentegen zullen direct na hun sterven met Christus zijn. De Heidelbergse Catechismus zegt in antwoord 57, dat 'mijn ziel na dit leven van stonden aan tot Christus, haar Hoofd, zal opgenomen worden'. Na de opstanding der doden zal die

heerlijkheid betrekking hebben op ziel en lichaam beide.

Het dal van Hinnom

In het Nieuwe Testament, in het Grieks, komt nog een woord voor, dat heel uitdrukkelijk "hel" betekent. Het is het woord *gehenna*. Een aangrijpend woord. Het is de Griekse vorm van de Hebreeuwse naam uit het Oude Testament van het dal van Hinnom. Dat was een vallei ten zuiden van Jeruzalem, de vallei van de zoon van Hinnom (Joz. 15:8; Jer. 32:35). Het was een vreselijke plaats. Waarom? Omdat in deze vallei onder de koningen Achaz en Manasse kleine kinderen werden geofferd (2 Kon. 16:3; 21:6). Die kleine kinderen werden gelegd in de holle, gloeiende armen van het beeld van de afgod Moloch. Zo ver was het dus gekomen in het koninkrijk van Juda. Jeremia heeft geprofeteerd dat deze

verschrikkelijke plaats Gods oordeel zou ondervinden (Jer. 7:32; 19:6). De godvrezende koning Josía verontreinigde daarom deze plaats (2 Kon. 23:10). Na de hervormingen onder Josía werd daar allerlei vuilnis gestort en verbrand. In latere Joodse geschriften vinden we de gedachte dat deze vallei na het laatste oordeel de hel van vuur zal zijn. Zo kwam het woord *gehenna* in gebruik voor de hel van vuur en dan niet langer verbonden met Jeruzalem, maar met een veel bredere betekenis.

In het Nieuwe Testament wordt dat woord gebruikt voor de hel, de plaats van de eeuwige pijn. Aangrijpend als dat onze toekomst zal zijn. Als we hier leefden onder het Evangelie maar om eigen schuld verloren zullen gaan. De Heere laat het ons voorhouden in Zijn Woord opdat we uit de diepte van ons verloren leven leeren roepen tot

Even maar...

Middellijk

In alle toonaarden hebben onze Dordtse vaders benadrukt, dat God Zich ontfermt over wie Hij wil (Rom. 9:18). En dat het altijd waar blijft: 'Of is het Mij niet geoorloofd te doen met het Mijne, wat Ik wil?' (Matth. 20:15). Opmerkelijk is, dat hoezeer het vrijmachtige van Gods genade in Christus Jezus ook beleden is, dat men op geen enkele manier eenzijdig geworden is. Eerst wordt het aanbiddelijk soevereine van Gods genade onderwezen. Vervolgens wordt evenzeer onbevange voorgehouden, dat de Heere Zijn genade altijd *middellijk* werkt (3/4,17) en sterkt (5,14). Voor dat eerste graag even uw aandacht: hoe wordt deze genade nu gewerkt? In eigen woorden samengevat, opdat u dit kernartikel van onze belijdenis zelf zult lezen en dat het uw leven zal stempelen.

De Heere wil in ons dagelijks leven levensmiddelen en geneesmiddelen gebruiken in Zijn wijsheid en goedheid. Niemand van ons is zo dwaas om die te verwaarlozen, 'omdat alles toch al lang vast ligt bij de Heere, hoe lang ik zal leven en of ik gezond zal zijn, enz'. We

gebruiken - als het goed is - biddend de middelen die de Heere geeft.

Nu, zoals het gaat in het 'natuurlijke' zo gaat het ook met de 'bovennatuurlijke werking' van Gods Geest in de wedergeboorte, belijdt artikel 3/4, 17. De apostelen en allen die daarna onderwijzen in Gods kerk, hebben enerzijds het heldere genadekarakter benadrukt. Want niets, echt niets dient meer tot de eer van God en tot verootmoediging van de mens. Maar anderzijds hebben ze het middel van de 'vermaningen' niet nagelaten. *Vermaning* betekent hier in het oude Nederlands de *onderwijzing* vanuit de Schriften, niet alleen waarschuwend, maar ook lokkend. Daarom moeten allen die onderwijs geven en allen die onderwijs ontvangen in de gemeente het niet wagen (=zich vermeten letterlijk) om genade en middel van elkaar te scheiden. Want het is Gods welbehagen om die bij elkaar te houden. Het is zelfs God verzoeken wanneer we dat wél doen. Want door middel van de onderwijzingen uit de Schrift wil de Heere Zijn genade werken. Daarbij wordt zelfs toegezegd dat,

hoe nauwgezet we het middel van de onderwijzing gebruiken, des te meer wil de Heere daarin meekomen en Zijn genadewerk verheerlijken. Het woord *ambt*, dat hier staat, had vroeger een bredere betekenis, namelijk: verantwoordelijkheid of plicht. Dus nauwgezetheid in de weg der middelen wil de Heere zegenen. Daartegenover in slordigheid en halfheid komt de Heere absoluut niet mee. Dus de les: waag het niet om genade en middel van elkaar los te maken, zo benadrukken onze Dordtse vaders. Dat is zelfs God verzoeken! Dat is hetzelfde alsof je je been gebroken hebt en je gaat niet naar de gips-poli. Vervolgens wordt dit artikel en het hele hoofdstuk 3/4 besloten met een lofzang op de God Die de middelen geeft en de genade werkt. Voor het gebruik van dit middel zijn we dus geheel verantwoordelijk. Genoeg om te overdenken, voor ons eigen hart, maar ook de praktijk in ons dagelijks leven: welke plaats heeft de ambtelijke onderwijzing vanuit het Woord en het Woord zelf? Scheidt genade en middel toch nooit!

v.a.

Christus, Die ons in het Evangelie nog gepredikt wordt.

Eeuwig

Het aangrijpende is dat de hel een eeuwige straf betekent. We geloven niet dat de hel alleen maar een toestand is, een toestand van pijn en ellende. Gods Woord maakt ons duidelijk dat de hel een plaats is. De bekende dr. K. Schilder maakt in zijn boek "Wat is de hel?" duidelijk, dat er sprake is van een 'plaatselijke' hel en hij noemt het verweer daartegen machteloos. Zoals de hemel een plaats is, zo is ook de hel een plaats. Niet slechts een situatie, maar een locatie. Het is de plaats van lichamelijke en geestelijke pijniging. En dan voor eeuwig.

Wij kunnen ons niet goed voorstellen wat de eeuwigheid inhoudt. Er zal geen tijd meer zijn (Openb. 10:6). Hoe moeten we ons dat voorstellen? Wij zijn verankerd in de tijd, we kunnen ons niet voorstellen hoe het anders zou moeten. We kunnen ons niet van de tijd losmaken. Men zou kunnen zeggen, dat de eeuwigheid een eeuwige heden is, een eeuwige 'nu'.

Sommigen wijzen erop, dat het woord 'eeuwig' in de Bijbel 'een lange tijd' betekent. Het is niet te ontkennen dat het woord 'eeuwig' in de Bijbel soms

gebruikt wordt in de betekenis van 'een lange tijd'. We kunnen het woord ook niet opvatten als 'een eindeloos lange tijd', want er zal geen tijd meer zijn. Maar als iets duidelijk is in de Bijbel dan is het dat daarin geen sprake is van een eindeloze hemel en een eindige hel, zoals sommigen beweren.

Het woord 'eeuwig' drukt zowel voor de hemel als voor de hel dezelfde werkelijkheid uit. Zoals de hemel eeuwig is, zo ook de hel. Dat blijkt heel duidelijk uit de woorden van Christus: 'En dezen zullen gaan in de eeuwige pijn, maar de rechtvaardigen in het eeuwige leven' (Matth. 25:46).

Een eeuwige straf, dat kan niet anders betekenen dan dat er nooit meer een einde aan komt. Dat het onherroepelijk is. Nu is er nog doen aan. Het is nog genadetijd. We leven nog onder de bediening der verzoening. Maar de weg geweten en niet bewandeld, het zal betekenen met meerdere slagen geslagen te worden.

Hoe spreekt de Bijbel nu over de werkelijkheid van de hel? We hopen het in een volgend artikel verder na te gaan.

(wordt vervolgd)

Zeist,

ds. J.J. van Eckeveld

commissie, daarna twee lange dagen met de directeurs van onze scholen. Belangrijke zaken moesten worden besproken, beleid voor de toekomst moest worden uitgestippeld en zaken van gemeenschappelijk belang en gedeelde zorg werden besproken.

Toen we nog in het oude vaderland woonden, heb ik vaak gemeend dat we wel nooit meer Alberta zouden kunnen bezoeken, oude vrienden ontmoeten en zouden kunnen meeleven met onze vaak zwaar belaste schoolleiders. Gods weg is anders geweest dan we uitgerekend hadden en zo moesten we weer naar de overzijde om daar nog wat werk te doen, voor zover als de Heere dat nog wil geven. Tot hiertoe heeft ons de HEERE geholpen, mogen we met Samuël bij de opgerichte steen als een gedenkteken, ook wel zeggen.

Maar genoeg daarover. Het eigen ik kruipt er zo gemakkelijk weer tussen en het is genade alleen als we niet onszelf maar de Heere eens echt mogen bedoelen en Hem de eer die Hem toekomt, mogen geven.

Les uit een kindergesprek

De Heere Jezus heeft in Zijn onderwijs vaak beelden uit het dagelijkse leven gebruikt. Zo ook in het Schriftgedeelte dat we gistermorgen mochten overdenken met de gemeente. Het was Lukas 7:31-35, waar over spelen de kinderen gesproken wordt. Zij spelen de grote mensenwereld na. Eerst spelen ze bruiloft en dan een tegengestelde gelegenheid: een begrafenis met luid misbaar, zoals men in Israël vaak gewend was.

De grote Leraar paste dat beeld van kinderspel toe op hen die zowel de prediking van Johannes de Doper als van Christus Zelf verwierpen.

Zo kun je uit kinderspel rijke lessen krijgen, al is het wat anders om die niet op anderen, maar op onszelf toe te passen. Dronken mensen en kinderen zeggen de waarheid, wordt wel eens gezegd. Of dat altijd zo is, valt natuurlijk te betwijfelen. Dronken mensen kunnen de grootste onzin uitkramen en kinderen kunnen ook oneerlijk zijn. Toch komen kinderen vaak, veel meer dan ouderen, zoals ze zijn.

En nu de les uit een kindergesprek.

Ik hoorde mijn kleinkinderen een paar jaar geleden, toen ze over waren voor een bezoek, niet al te zacht tegen elkaar roepen: 'ik eerst, ik eerst'.

Ze spreken geen woord Nederlands, en als je ze dan ineens, opgewonden,

VAN ZEE TOT ZEE

Wie is eerst?

De vraag werd me enige tijd geleden vanuit mijn vorige gemeente gesteld of het leven hier minder druk is dan het in het oude vaderland was. Maar u zult wel meer moeten reizen, werd erbij gevoegd.

Inderdaad, soms is het hier minder druk, zijn er minder vergaderingen en bijeenkomsten voor allerlei vaak goede en nuttige doeleinden, dan we de laatste vier jaar gewend waren. Maar reizen neemt hier inderdaad veel tijd in beslag en er kan ook hier duchtig vergaderd worden.

Wat het reizen betreft: het kostte me onlangs veertien uur om van Michigan naar Alberta te komen, waarbij je dan van drie vliegtuigen gebruik moet maken. De terugreis een week

Kinderen komen vaak, veel meer dan ouderen, zoals ze zijn. Zo kun je uit kinderspel rijke lessen krijgen.

later was iets korter en kon met twee vliegtuigen worden gemaakt.

Wat vergaderen betreft: er werd die week lang en veel vergaderd. Eerst een volle dag met de Synodale Onderwijs-

toch die taal hoort gebruiken, ben je natuurlijk wel wat verbaasd. Hoe komen ze daar nu weer aan, vraag je je af. En dan natuurlijk juist die woorden: ik eerst. Nu begreep ik al spoedig waar ze dat opgevangen hadden: in een speeltuintje, waar een paar kinderen aan het ruziën waren wie er nu eerst op het speeltuig mocht. Maar of ze het daar nu alleen vandaan hadden?

Ik zag er een beeld in. Ze hadden het van hun eerste vader, net als wij, Adam, na zijn droeve val in het paradijs. Daar zijn we ellendige zelfbedoelers geworden, bij wie niet onze Schepper, maar ons eigen ik de hoogste plaats heeft.

Droefheid

Wat wordt ons dat tot smart, als de Heere ons hieraan ontdekken gaat. Als er liefde tot God in het hart wordt uitgestort, komt er toch de begeerte de Heere weer te geven wat Hij zo waard is. En er is een tijd dat het verdorven vlees er zo onder mag liggen, en dat het zo oprecht in hun hart ligt, dat Zijn Naam alleen eeuwig de eer moet ontvangen. Daar verlangen ze naar, daar strekt zich hun hart naar uit.

In die tijd lijkt het niet zo moeilijk jezelf te verloochenen, het kruis op te nemen en Hem, die gezegende Koning, Die hun hart heeft ingenomen, te volgen door bezaaide en onbezaaide wegen. Maar er komen andere tijden, en bij nader ontdekkend licht, moeten ze met droefheid leren, dat ze nog zoveel van dat 'ik eerst' in hun hart omdragen. Wat vallen ze zichzelf dan toch tegen. Wat blijkt dan de kracht van het verdorven bestaan toch nog zo sterk. Ze vragen zichzelf soms af: heb ik ooit in waarheid Gods eer bedoeld?

Ellendige zelfhandhavers en zelfbedoelers zijn ze geworden, zelfs in hun allerheiligste verrichtingen, hun bidden, hun spreken, ja, ook in hun brengen van Gods lieve Woord.

En dat wordt er, althans in hun waarneming, niet beter op. Dat onkruid zit zo diepgeworteld in hun bestaan, dat ze het, al zouden ze het willen, er nooit met wortel en tak uit zouden kunnen trekken. De klacht van Paulus is hun dan niet vreemd: 'ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?' Gelukkig mocht de apostel er wat achter zeggen: 'ik dank God door Jezus Christus, onze Heere.'

Daar ligt de enige hoop en een niet beschamende verwachting.

Christus de hoogste plaats

Die dierbare Jezus Christus heeft Zichzelf willen vernederen tot in de dood des kruises, voor ellendige, ruzie zoekende discipelen, die twisten wie van hen toch de meeste was. 'Ik eerst', dat leefde ook in hun hart. Maar de Borg wilde de laagste plaats innemen: 'Ik voor u, daar gij anders de eeuwige dood had moeten sterven', zoals we lezen in het Avondmaalsformulier. Hij wordt door inwinnende genade de Eerste, ja, alles voor zo'n onverbeterlijk zondaarsvolk.

De apostel getuigt daarvan: 'maar heeft Zichzelf vernietigd, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende, en is den mensen gelijk geworden'. Nu is Hem een Naam gegeven welken boven alle Naam is. Die Naam is voor het oprecht gemoed van al Gods lieve gunstvolk zo onuit-

sprekelijk zoet.

Het is door Zijn zelfofferande alleen dat zelfbedoelers en zelfbehagers niet meer zullen zeggen: 'ik eerst', maar: 'Gij, Gij alleen zijt waardig te ontvangen alle eer en dankzegging'.

Dan zijn ze voor eeuwig verlost van hun: ik eerst, en zal Hij alleen alles zijn.

Een ontdekkend kinderwoord was het toch dat we hoorden. Vraag maar veel om ontdekking, zei het oude volk vaak. Dan worden we geen grote, geslaagde christenen, maar blijven we bedelaars die leren roemen, maar dan in vrije gunst alleen.

Jong en oud, een plaats op die leerschool toegewenst. Een school waar de Leraar ook kindertaal wil gebruiken.

Grand Rapids,

ds. C. Vogelaar

Bevorderen gemeentezang

Met volledige instemming las ik in De Saambinder het ingezonden artikelje over de onbekende psalmen van een (jonge) leerkracht.

Waar ik persoonlijk aan denk met betrekking tot de onbekende(re) psalmen is het volgende: een aantal keren per jaar een avond binnen de gemeente organiseren waarop dan de predikant een aantal onbekende psalmen uitzoekt en vervolgens over die psalmen een korte toelichting, c.q. een meditatie verzorgt (mogelijk ook wie is de dichter en in welke tijd is deze psalm ontstaan) en vervolgens een aantal verzen van die psalm laat zingen. En ...wat was ook al weer de oorspronkelijke bedoeling van onze koren? Psalmen zingen en daarmee de gemeentezang bevorderen, toch? Mag ik aan die primaire en nuttige doelstelling hierbij nadrukkelijk herinneren? Laten onze koren toch de - onbekende - psalmen in hun programma opnemen. We hoeven ons toch niet te schamen voor onze uitdrukkelijke voorkeur voor de psalmen? Dat is toch niet 'onder ons niveau', te eenvoudig?

En misschien is het goed - ik weet uiteraard niet in hoeverre dat mogelijk is - in de predikantenopleiding de studenten enige muzikale vorming bij te brengen. Ik weet dat er al veel tijdens hun vierjarige toerusting wordt verwacht. Misschien kan het er ontspannend tussen?

Vaak merk ik zelf toch wel dat ook de predikanten moeite hebben met de melodien van de onbekende psalmen. Mijn eigen ervaring na 30 jaar begeleiden van de gemeentezang is, dat de gemeente dan toch vooral met het zingen op de predikant let, in de trend van 'als de dominee zingt kunnen wij ook wel een poging wagen om mee te zingen'. Van de organist mag worden verwacht dat hij alle melodien van de psalmen en enige gezangen kent en in ieder geval zorgvuldig voorbereidt om duidelijk met een uitkomende melodienoot leiding te geven. Het is een goede zaak als de predikant samen met de organist zo een aanzet geeft om de mensen te laten zingen. Juist ook de onbekende psalmen! Immers de Heere troont op de lofzangen Israëls. Dus ook in de onbekende psalmen.

Ingezonden door een Veluwse organist

Kerkelijke tucht in een impasse?

'Kerkelijke tucht werkt bijna nooit. Het functioneert in de praktijk vaak als aanjager om de kerk te verlaten. Terwijl de tucht er juist op gericht is om iemand terug te brengen van de verkeerde weg. Dan maar geen tucht toepassen?'

Onze belijdenis rekent echter de tucht tot een van de kenmerken van de ware kerk (NGB 29) en noemt het een van de genademiddelen (DL 3/4, 17). Dus loslaten van de tucht is geen optie. Hoe dan? Tijdens een congres aan de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt te Kampen werd gesteld dat de kerkelijke tucht in een impasse verkeert. Anders dan vroeger loopt de tucht bijna nooit meer goed af en de zonden waarover tucht wordt geoefend zijn vaak nogal willekeurig.

Naar aanleiding van deze stelling werd in De Wekker (kerkblad van de Christelijke Gereformeerde Kerken) van 3 februari 2012 door mevr. M. Renkema-Hoffman het pleit voor een opnieuw doordenken van de tucht onderstreept. Daarbij plaatste men ook de kanttekening dat als het aan onderling toezicht en onderling vermaan in de gemeente ontbreekt, ook de hele (ambtelijke) tucht niet kan werken. In dat artikel werd zelfs opgemerkt dat wanneer de tucht niet functioneert, dat wel eens heel wat kan zeggen over het geestelijk leven in de gemeente als geheel. Dan zal ook een verdere doordenking van vragen rond de tucht weinig opleveren.

Tucht is terugtrekken van...

Waar gaat het bij tucht om? Het woordje 'tucht' komt van het oud-Nederlandse woord 'tijen', 'trekken'. Het gaat om het onderwijzend trekken van de grens tussen goed en kwaad, het terugtrekken van iemand van het verkeerde pad. Iemand is de grens (van Gods geboden) overgegaan en moet worden teruggetrokken. Hij moet van de verkeerde weg worden teruggebracht.

De aard van de tucht is medisch, behoudend. Bouman schrijft in zijn standaardwerk over de kerkelijke tucht: 'De

kerkelijke tucht berust op de macht van de kerk, haar door haar Koning gegeven. Zij is rechtstreeks uitvloeisel van het koninklijk ambt van Christus'. Alleen al om die reden mag en kan de toepassing van de kerkelijke tucht niet achterblijven. De ambten zijn het aan hun Zender verplicht om de tucht toe te passen, daar waar de geboden des Heeren worden overtreden en ergernis geven in de gemeente. Dat wil zeggen dat men zich er aan stoot en dat het tot navelgong kan leiden.

Onderling vermaan

De tucht begint overigens niet bij de kerkenraad, maar is een zaak van de gehele gemeente. Elk gemeentelid heeft de taak toe te zien op de medeleden van de gemeente, opdat de zonden uit het midden van de gemeente worden geweerd. De regel voor dit onderlinge vermaan vinden we in Mattheüs 18:15-17.

Het nalaten van dit onderlinge vermaan is niet goed. Toch vrees ik dat van het vermanen in de praktijk niet zoveel terecht komt. En als het al gebeurt, is het maar de vraag of het gebeurt uit zuivere motieven: met het oog op de eer van God, de heiligheid van de gemeente en het behoud van de zondaar. Maar ook daar waar het onderlinge vermaan niet of niet goed functioneert, blijft de kerkelijke tucht nodig. Die tucht kan naar onze Dordtse Kerkorde bestaan in de zogenaamde stille censuur of in de uitsluiting met de ban. In het eerste geval wordt een gemeentelid voor de duur van de censuur het gebruik van de rechten aan het lidmaatschap verbonden ontnomen. In het tweede geval wordt iemand afgesneden van de gemeente van Christus.

Tuchtwaardige zonden

Gemeenteliden die bij het doen van openbare belijdenis hebben beloofd zich aan de kerkelijke tucht te zullen onderwerpen, blijken dat nogal eens vergeten te zijn als de kerkelijke tucht op hen moet worden toegepast. Sommigen zien daarin helaas reden om hun lidmaatschap op te zeggen en de kerk te verlaten. Het verwijt klinkt ook

vaak dat het lijkt alsof er slechts één zonde is waarop de kerkelijke tucht wordt toegepast en dat is de overtreding van het zevende gebod.

Wat dit laatste betreft, er is alle reden voor kerkenraden om zich af te vragen of niet voorbij wordt gezien aan zonden die eveneens vermanenswaardig of tuchtwaardig zijn en die onbestraft en onbesproken blijven. Er zijn meer geboden dan alleen het zevende!

Kenmerk van de ware kerk

Dat mensen een tuchtprocedure niet afwachten, maar zoals het heet: de eer aan zichzelf houden en vertrekken, is een verschijnsel waar menige kerkenraad mee in aanraking komt. Dat in dat licht de neiging ontstaat om dan de tucht maar niet toe te passen, is vanuit de mens gezien begrijpelijk. Daar komt bij dat mensen zich vandaag niet zo gemakkelijk iets laten gezeggen. Ook in de kerk is het ambtelijke gezag tanende. We moeten echter niet bij onszelf te rade gaan, maar ook in dit opzicht ons richten naar Schrift en belijdenis.

In artikel 29 van de Nederlandse Geeloofsbelijdenis wordt de toepassing van de kerkelijke tucht gerekend tot de kenmerken van de ware kerk. De apostel Paulus zegt in Galaten 6: 'Broeders, indien ook een mens vervallen ware door enige misdaad, jij, die geestelijk zijt, brengt de zodanige terecht met de geest der zachtmoedigheid, ziende op uzelf, opdat ook jij niet verzocht wordt'.

De kerk op aarde is kerk buiten het paradijs. Er zullen altijd dwalingen en zonden in leer en leven insluipen. Zonder de hulp van de tucht kan de kerk niet. Het lichaam van Christus moet zuiver gehouden worden.

Genademiddel

De Dordtse Leerregels noemen in artikel 17 van hoofdstuk 3/4 drie genademiddelen, die samenvallen met de drie kenmerken van de ware kerk. Het derde genademiddel is de kerkelijke tucht. De Heere wil dus de tucht gebruiken om Zijn kerk te vergaderen. Dat gebeurt in de eerste plaats door de verkondiging van het Woord, waarin ons onze zonden worden aangewezen en we worden opgeroepen die te laten en te belijden en met berouw en boetvaardigheid de Heere te smeken om vergeving van onze zonden. Maar ook door de ambtelijke uitoefening van de kerkelijke tucht wil de Heere Zijn gemeente bouwen.

De Dordtse vaders hebben er ook een vermaning aan toegevoegd voor

de ambten. Ze zeggen: Want door de vermaningen wordt de genade medegedeeld; en hoe vaardiger wij ons ambt doen, des te heerlijker vertoont zich ook de weldaad Gods, Die in ons werkt, en Zijn werk gaat dan allerbest voort.

Het behoeft dus geen betoog dat de tucht noodzakelijk is. Ook al is de praktijk weerbarstig en ook al bedanken mensen als lid als de tucht moet worden toegepast in hun 'vlucht voor de tucht', het zijn geen redenen om de tucht achterwege te laten. Misschien is het voorgaande een aanleiding om het juiste gebruik van de tucht nog eens te doordenken en de al of niet bestaande impasse te doorbreken. Als het donker is op het kerkelijk erf, moeten we des te meer ons richten naar de eis van Gods Woord. 'Hoe vaardiger wij ons ambt doen, des te heerlijker vertoont zich ook de weldaad Gods'.

Capelle aan den IJssel, ds. W. Silfhout

Verduidelijking

In de Saambinder van 15 maart 2012 stond een kort artikel onder de titel 'Elkaar nodig?' Dit artikel greep terug op een lezing van dr. B.J. Spruyt over ds. Doornenbal. In de verslaglegging in het RD werd gerept van samenwerking ('gezamenlijke evangelisatie') met Rooms-Katholieken. De gedachten van dr. Spruyt zijn in het verslag op dit punt echter niet correct weergegeven. Vandaar dat het beeld kon ontstaan dat aan de wezenlijke verschillen tussen Rome en Reformatie voorbij werd gegaan. Dr. Spruyt bepleitte in zijn lezing in Den Bosch slechts een samenwerking op politiek en maatschappelijk terrein. Voor kerkelijke (h)erkenning is een wezenlijke overeenstemming nodig rond de centrale boodschap van het Evangelie, namelijk de rechtvaardiging van de goddeloze door het ware geloof alleen op grond van het offer van Christus. We hechten eraan om dat samen uit te spreken. Dit om verkeerde beeldvorming te voorkomen.

Ds. W. Visscher
Dr. B.J. Spruyt

BOEKENNIEUWS

**"Een lege plaats, omgaan met rouw",
ds. L. Terlouw;
uitg. De Banier, Apeldoorn, 2012;
ISBN 978 90 336 3257 0;
72 blz., prijs € 8,95**

Van de pastorale hand van onze broeder ds. L. Terlouw uit Barendrecht is opnieuw een pennevrucht verschenen. In samenwerking met De Vluchtheuvel is onder de overkoepelende titel "De Vluchtheuvelreeks" een begin gemaakt met de behandeling van pastorale onderwerpen. In deze publicatie gaat het om verwerking van verlies.

We zijn in dit verband geneigd om te denken aan het verlies wat optreedt bij overlijden van een geliefde. In hoofdstuk 1 maakt ds. Terlouw echter duidelijk dat het om méér gaat dan alleen dit verlies. Verlies wordt namelijk benoemd als de keerzijde van het gehecht zijn aan mensen en andere zaken. Dan gaat het dus om méér dan alleen verlies ten gevolge van overlijden. Te denken valt aan verlies van bepaalde functies na een ongeval of een ziekte. Of het verlies wat optreedt door de overgang van bepaalde fasen van ons leven, wanneer kinderen ouder worden en het ouderlijk huis verlaten, of verlies binnen de huwelijksrelatie ten gevolge van echtscheiding. Maar ook het verlies van ons werk wanneer we onze baan om welke reden ook kwijt raken.

Het een plaats geven van deze verliezen

in ons leven verloopt in hoofdlijnen op dezelfde manier als bij het verlies van geliefden. Daarom zou je bij veel verliezen ook kunnen spreken van het doormaken van een zeker rouwproces. Hoewel deze publicatie met name gericht is op het rouwen na het verlies van geliefden, is het door deze brede definitie van verlies ook bruikbaar in andere situaties.

Op een beknopte en overzichtelijke wijze wordt het onderwerp vervolgens uitgediept. Nadat aan de orde is geweest wat verlies eigenlijk is, wordt nader ingegaan op rouw bij verlies van geliefden. Daarna wordt de vraag beantwoord wat verlies met mensen doet en wordt er stilgestaan bij het omgaan met verlies.

Een apart en zeer nuttig hoofdstuk is het vijfde: rouw bij kinderen en jonge mensen. En tenslotte komt het meeleven aan bod. Hoe zijn we nu als omstander? Hoe leven we mee in het pastoraat? Met name voor ambtsdragers en pastoraal werkers kan dit laatste hoofdstuk leerzaam zijn. Er wordt duidelijk gemaakt dat er soms meer en beter wordt meegeleefd door te zwijgen dan door te spreken.

Voor iedereen die met dit onderwerp te maken krijgt in het persoonlijke leven of in ambt en pastoraat is dit boekje een aanrader. En voor de prijs hoeft u het niet te laten.

Terneuzen,

ds. R.A.M. Visser

KERKNIEUWS

■ BEROEPINGSWERK AANGENOMEN

Naar Veenendaal:
ds. B. Labee te Tricht-Geldermalsen.

BEROEPEN

Te Arnhem:
ds. A. Schreuder te Rijssen-Zuid;

Te Berkenwoude en Oosterend (Texel):
ds. D.W. Tuinier te Aagtekerke;
Te Bodegraven:
ds. W. Visscher te Amersfoort;
Te Borssele:
ds. G.M. de Leeuw te Ridderkerk;
Te Puttershoek:
ds. P. Mulder te Krimpen a/d IJssel;

Te Rotterdam-IJsselmonde:
ds. G. Pater te Oud-Beijerland.

BEDANKT

Voor Aalburg:
ds. G. van Manen te Elspeet;
Voor Apeldoorn:
ds. M. Joosse te Hendrik-Ido-Ambacht;
Voor Oosterland:
ds. G.M. de Leeuw te Ridderkerk;
Voor Veen:
ds. C.A. van Dieren te Rijssen-Noord.

BERICHTEN

■ DE VLUCHTHEUVEL, OOK VOOR ADVIES AMBTSDRAGERS

Ambtsdragers die in de pastorale praktijk tegen problemen aanlopen, kunnen daarvoor op een eenvoudige manier advies vragen bij Stichting De Vluchtheuvel. Via de website kan snel een belafpraak met een professionele hulpverlener worden gemaakt.

Sinds enige maanden biedt de Vluchtheuvel deze mogelijkheid. Er zijn al veel ambtsdragers die daarvan gebruik hebben gemaakt. De mogelijkheid om advies te vragen bestond altijd al, maar door een button op de homepage van de nieuwe website hoopt De Vluchtheuvel dat de drempel om advies te vragen lager wordt.

Verder biedt De Vluchtheuvel hulpverlening bij psychosociale problemen, zoals huwelijksproblemen, opvoedingsvragen, seksueel misbruik, eenzaamheid, psychische problemen, depressieve klachten, rouwverwerking, identiteitsvragen, enz. Bij De Vluchtheuvel kunnen zowel jongeren als volwassenen hulp vragen. De hulpverlening wordt meestal verleend door maatschappelijk werker en psychologen. Raadpleeg voor meer informatie en het complete hulpaanbod de website.

Voor aanmelding hulpvragen telefonisch spreekuur: 0348-489999 (op werkdagen van 10.00-12.00 uur) of aanmelden via de website:

www.stichtingdevluchtheuvel.nl

H. van Groningen,
directeur Stichting De Vluchtheuvel

■ VERGADERING P.S. ZUID

Op **donderdag 19 april** hoopt de Particuliere Synode Zuid te vergaderen in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente te Goes, ingang Graaf Adolfstraat. Aanvang: 9.30 uur.

Op **woensdag 18 april** zal er een bidstond gehouden worden in het kerkgebouw van de roepende kerk, de Geref. Gemeente te Yerseke. In deze dienst hoopt de preses van de vorige vergadering van de P.S. Zuid, ds. G.J.N. Moens, voor te gaan. Aanvang 19.30 uur.

■ DE ISRAËLBODE NU OOK OP CD-ROM VOOR BLINDEN EN SLECHTZIENDEN

De Israël-bode verschijnt vijf keer per jaar in de maanden januari, maart, mei, september en november. Het nummer van maart 2012 is nu voor het eerst op CD-ROM beschikbaar voor iedereen die niet op de gebruikelijke manier kan lezen.

Voor informatie en opgave: CBB, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341 - 565 499 of www.cbb.nl

Deputaatschap voor Israël

■ BOND ZANGVERENIGINGEN Geref. GEMEENTEN (BZGG)

Onder de koren van onze gemeenten is nog steeds een tekort aan dirigenten. Daarom organiseert de Bond van Zangverenigingen van de Gereformeerde Gemeenten opnieuw een cursus: **koor-directie**.

De cursus duurt van september 2012 t/m mei 2013 en wordt 1x per 2 weken op zaterdagmorgen gehouden; locatie: Julianakerk, Gereformeerde Gemeente Dordrecht. Er wordt op 3 verschillende niveaus les gegeven door ervaren docenten. Met name het dirigeren van een jeugdkoor (=kinderkoor) zal extra aandacht krijgen (niveau 1).

Het doorgaan en de hoogte van de kosten van de cursus hangen af van het aantal deelnemers.

Deze cursus is ook bijzonder geschikt voor leerkrachten in lager- en voortgezet onderwijs, die wat beter onderlegd muzikales op school willen geven. Aan cur-

susniveau 1 kan men meedoen, al heeft men geen ervaring met dirigeren.

Kijk voor meer informatie en deelname-formulier op www.bzgg.nl onder Activiteitencommissie, of vraag informatie aan via info@bzgg.nl

■ ZANGAVONDEN

Capelle a/d IJssel

Paaszangavond op **zaterdag 7 april**, aanvang: 19.30 uur, in de Elimkerk te Capelle a/d IJssel, met medewerking van o.a. het gemengd koor "Deo Juvante" en organist Arjan Kuiper.

Kapelle-Biezeling

Koor- en samenzangavond, te organiseren door Omnis Cantare, op **zaterdag 7 april**, aanvang: 19.30 uur, in de Petrakerk van de Geref. Gemeente te Kapelle-Biezeling, met medewerking van o.a. het jongerenkoor "Het Kleinood" uit Aagtekerke. Het orgel wordt bespeeld door Jacco Goud.

Opening en sluiting door ouderling E.W. Timmerman. Collecte t.b.v. de Zeeuwse gezinnen die werkzaam zijn voor de MAF.

Tholen

Psalmzangavond op **zaterdag 14 april**, aanvang: 19.00 uur, in de Grote Kerk te Tholen, m.m.v. de Betuwse bovenstemgroep en twee instrumentalisten. Leiding: ds. E. Bakker. Collecte t.b.v. de JBGG en Deputaatschap Bijzondere Noden.

Werkendam

Koor- en samenzangavond op zaterdag 31 maart, aanvang: 19.30 uur, in de Chr. Ger. Kerk te Werkendam, Binnengriend 7. M.m.v. jongerenkoor "Cantilena", orgel Anton de Raad en mannenensemble "Ethan", orgel Jan Roozendaal. Algehele leiding: dhr. J. van Toor.

Collecte bestemd voor Zending Gereformeerde Gemeenten.

Woerden

Passieavond op **zaterdag 7 april**, aanvang: 20.00 uur, in de Bethlehemkerk te Woerden, Oudelandseweg 50, m.m.v. gemengd koor preludium, instrumentaal ensemble intermezzo en diverse solisten. Tekstlezingen en meditatie door ds. M.J. van Gelder.

Yerseke

Zangavond (met samenzang) op **zaterdag 31 maart**, aanvang: 19.30 uur, in de Hervormde Kerk te Yerseke, m.m.v. gehandicapten, het gelegenheidskoor uit Krabbendijke en organist Martin Weststrate.

Collecte t.b.v. Helpende Handen, regio Zeeland. Leiding en meditatie door ouderling J.A. Blik.

Zwijndrecht

Zangavond op **zaterdag 31 maart**, aanvang: 19.30 uur, in de Oude Kerk, Kerkstraat 49 te Zwijndrecht, t.g.v. het vertrek van dirigent Matthijs van Noort van het

mannenkoor "Groot Rotterdam", m.m.v. dit koor, bijgestaan door ongeveer 50 oud-leden, het muziekensemble "Scherzando" en twee instrumentalisten.

KERKDIENTEN

■ ZONDAG 1 APRIL 2012

Aagtekerke 19.00 uur ds. G.J.N. Moens; Aalburg 18.00 uur ds. M. Golverdingen; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur (H.D.) ds. B. van der Heiden; Alphen a/d Rijn 10.00 (H.A.) en 16.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Amsterdam-Noord 10.00 (H.A.) en 17.30 uur ds. B. Labee; Apeldoorn 10.00 uur ds. J.M. Kleppe en 15.00 uur ds. G. van Manen; Arnhem 18.00 uur ds. A.P. Baaijens; Barendrecht 10.00 en 16.30 uur ds. L. Terlouw; Barneveld-Zuid 9.30 en 19.00 uur ds. G. Bredeweg; Beekbergen 19.00 uur (bev. ambtsdr.) ds. K. Boeder; Benthuizen 18.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Berkenwoude 10.00 en 19.00 uur stud. J. van Laar; Bodegraven 10.00 uur ds. H. Paul en 19.00 uur ds. W. Silfhout; Borssele 9.30 en 18.00 uur stud. S.W. Janse; Boskoop 16.00 uur stud. J. van Laar; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. A. Moerkerken en 16.00 uur ds. G.W.S. Mulder; Delft 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Den Helder 10.00 (H.A.) en 16.00 uur ds. G. Heijkamp; Deventer 18.00 uur ds. J.M. Kleppe; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. J. Schipper; Doetinchem 9.30 (H.A.) en 15.00 uur ds. A.P. Baaijens; Dordrecht 10.00 (H.D.) en 17.00 uur ds. C. Harinck; Ede (Verl. Maanderweg 33) 12.15 (bev. ambtsdr.) en 19.00 uur ds. A.A. Brugge; Eindhoven 15.00 uur ds. M. Golverdingen; Elspeet 10.00 en 18.30 uur (H.D.) ds. G. van Manen; Enschede 15.00 uur ds. A. Schreuder; Enter 9.30 uur ds. J. Karels en 15.00 uur ds. M. Joosse; Ermelo 9.30 uur ds. P. Melis; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. C. Hogchem; Goes 9.30 en 18.00 uur (H.D.) ds. C.J. Meeuse; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. L. Blok; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. G. Clements; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur ds. E. Hakvoort; 's-Gravenzande 15.30 uur ds. J. van Rijswijk; Groningen 10.00 (H.A.) en 16.00 uur ds. J. Driessen; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hilversum 19.00 uur stud. C. van Ruitenburg;

Hoedekenskerke 14.30 uur stud. S.W. Janse; Hoofddorp 9.30 (H.A.) en 16.00 uur ds. W. Visscher; Hoogvliet 15.00 uur ds. W.J. Karels; Klaaswaal 9.30 uur ds. G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. G. Beens; Kortgene 14.30 uur ds. C. van Krimpen; Krabbendijke 9.30 en 18.00 uur ds. J.W. Verweij; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur ds. P. Mulder; Leerdam 10.00 uur ds. J.J. van Ekeveld en 14.30 uur ds. M. Karens; Leiderdorp 16.30 uur ds. R. Kattenberg; Lelystad 9.30 uur ds. R. Kattenberg; Lisse 19.00 uur ds. G. Clements; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur ds. G.J.N. Moens; Middelburg-Centrum 9.30 en 18.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Middelburg-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. J.J. Tanis; Mijdrecht 10.00 en 19.00 uur stud. A.T. Huijser; Moerkapelle 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. W. Harinck; Naaldwijk 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. J. van Rijswijk; Nieuw-Beijerland 9.30 en 18.00 uur (H.D.) ds. A. Vermeij; Nieuwdorp 14.00 uur (H.D.) ds. C.J. Meeuse en 18.30 uur ds. R.A.M. Visser; Nieuwer ter Aa 19.00 uur (bev. ambtsdr.) ds. A.J. de Waard; Nijkerk 18.30 uur ds. A. Schot; Nisse 14.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur (H.D.) ds. A. Schot; Oosterend (Texel) 10.00 en 16.00 uur ds. D. de Wit; Oostkapelle 9.30 (H.A.) en 15.00 uur ds. D.W. Tuinier; Opheusden 18.30 uur ds. J.J. van Ekeveld; Oud-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. G. Pater; Ouddorp 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. A.J. Gunst; Poederloijen 9.30 uur ds. M.J. van Gelder en 19.00 uur ds. L. Blok; Poortugaal 9.30 en 16.00 uur ds. C. Neele; Poortvliet 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. S. Maljaars; Rhenen 10.00 en 18.00 uur ds. F. Mulder; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. G.M. de Leeuw; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 en 16.30 uur ds. J. Mijnders; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. C.A. van Dieren; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur ds. M. Joosse; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. A. Schreuder; Rilland-Bath 14.00 uur (openb.bel.) ds. E. Hakvoort;

Rotterdam-Alexanderpolder 15.30 uur ds. M.J. van Gelder; Rotterdam-Centrum 10.00 (H.A.) en 16.00 uur ds. W. Silfhout; Rotterdam-IJsselmonde 15.00 uur ds. G. Pater; Rotterdam-Zuidwijk 18.30 uur ds. M.J. van Gelder; Scherpenisse 9.30 (H.A.) en 14.00 en 18.30 uur ds. E. Bakker; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. A. Verschuure; Scheveningen 18.45 uur ds. R. Kattenberg; Sint Annaland 14.30 uur ds. S. Maljaars; Sint Philipsland 9.30 en 14.30 uur ds. J.S. van der Net; Sliedrecht 19.00 uur ds. P. Mulder; Soest 9.30 en 16.00 uur stud. C. van Ruitenburg; Terneuzen 10.00 en 15.30 uur ds. R.A.M. Visser; Terwolde- De Vecht 9.30 (H.D.) en 14.30 uur ds. K. Boeder; Tholen 18.30 uur ds. J.S. van der Net; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. G. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur ds. J. van Belzen; Utrecht 10.00 (H.D.) en 16.30 uur ds. A.J. de Waard; Veenendaal 9.30 uur ds. A.A. Brugge en 15.30 uur ds. F. Mulder; Vlaardingen 14.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Waarde 18.00 uur ds. D.W. Tuinier; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. M. Mondria; Wageningen 15.30 uur (bev. ambtsdr.) ds. A. Verschuure; Werkendam 10.00 (H.D.) en 18.00 uur ds. M. Karens; Westzaan 15.00 uur ds. B. Labee; Woerden 16.30 uur ds. H. Paul; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. C. van Krimpen; Zwijndrecht 19.00 uur ds. L. Terlouw; Zwolle 15.00 uur ds. P. Melis.

■ WOENSDAG 4 APRIL 2012

Aalburg 14.15 uur (huw.bev.) ds. M. Karens; Alblasserdam 13.45 uur (huw.bev.) ds. B. van der Heiden; Oostvoorne 19.30 uur ds. M. Joosse.

■ DONDERDAG 5 APRIL 2012

Alphen a/d Rijn 19.30 uur ds. J.J. van Ekeveld; Barneveld-Zuid 13.00 uur (huw. bev.) ds. G. Bredeweg; Breda 19.30 uur ds. M. Mondria; Eindhoven 19.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Helvoetsluis 19.30 uur ds. L. Terlouw; Hilversum 19.45 uur ds. J. van Belzen; Mijdrecht 19.30 uur ds. A. Verschuure; Naaldwijk 19.45 uur ds. P. Mulder; Nieuwer ter Aa 19.45 uur ds. G.M. de Leeuw; Nijkerk 19.30 uur ds. G. Beens; Poederloijen 19.30 uur ds. E. Hakvoort; Puttershoek 19.30 uur ds. W. Harinck; Ridderkerk-Slikkerveer 19.30 uur ds. B. van der Heiden; Sint Philipsland 19.00 uur ds. D.W. Tuinier.

■ VRIJDAG 6 APRIL 2012 GOEDE VRIJDAG

Aagtekerke 19.30 uur ds. D.W. Tuinier; Aalburg 17.00 uur ds. B. Labee; Alblasserdam 19.30 uur ds. B. van der Heiden; Amersfoort 19.30 uur ds. W. Visscher; Apeldoorn 19.30 uur ds. J.M. Kleppe; Barendrecht 19.30 uur ds. L. Terlouw;

Barneveld-Centrum 19.30 uur ds. D. de Wit; Barneveld-Zuid 19.30 uur ds. G. Brede-
 deweg; Benthuisen 19.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Bodegraven 19.30 uur ds. J. Driessen; Borssele 14.00 uur ds. E. Hakvoort; Boskoop 17.00 uur stud. A.T. Huijser; Brakel 19.30 uur stud. C. van Ruitenburg; Capelle a/d IJssel-Middelwa-
 tering 19.45 uur ds. W. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 19.45 uur ds. A. Moerker-
 ken; Dirksland 19.00 uur ds. J. Schipper; Doetinchem 9.30 uur ds. A.P. Baaijens; Dordrecht 19.45 uur ds. M. Golverdingen; Ede (Verl. Maanderweg 33) 16.00 uur ds. A.A. Brugge; Elspeet 19.00 uur ds. G. van Manen; Enkhuizen 19.30 uur ds. G. He-
 ijkamp; Enter 19.30 uur ds. J. Karels; Ermelo 19.30 uur ds. P. Melis; Genemuiden 19.30 ds. C. Hogchem; Goes 19.30 uur ds. C.J. Meeuse; Gorinchem 19.30 uur ds. L. Blok; Gouda 19.30 uur ds. G. Clements; 's-Gravenhage: zie Scheveningen; 's-Gra-
 venpolder 19.30 uur ds. E. Hakvoort; 's-Gravenzande 19.30 uur ds. J. van Rijswijk; Groningen 15.00 uur ds. R. Kattenberg; Hardinxveld-Giessendam 19.30 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 19.45 uur ds. M. Joosse; Hoofddorp 17.00 uur ds. G.W.S. Mulder; Hoogvliet 19.00 uur stud. J. van Laar; Houten 19.45 uur ds. J.S. van der Net; Katwijk aan Zee 10.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Klaaswaal 19.30 uur ds. G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 19.30 uur ds. G. Beens; Kortgene 16.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Krabbendijke 17.00 uur ds. C. van Krimpen; Krimpen a/d IJssel 19.45 uur ds. P. Mulder; Kruiningen 19.00 uur ds. G. Hoogerland; Leerdam 17.00 uur ds. M. Mondria; Leiderdorp 19.30 uur ds. H. Paul; Lelystad 19.30 uur ds. R. Katten-
 berg; Marknesse 14.30 uur ds. A. Schot; Meliskerke 19.30 uur ds. G.J.N. Moens; Middelburg-Centrum 19.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Middelburg-Zuid 19.00 uur ds. J.J. Tanis; Middelharnis 19.00 uur ds. S. Maljaars; Moerkapelle 19.30 uur ds. W. Harinck; Nieuw-Beijerland 19.30 uur ds. A. Vermeij; Nieuwdorp 16.00 uur ds. C.J. Meeuse; Nisse 16.00 uur ds. E. Hakvoort; Nunspeet 19.30 uur ds. A. Schot; Oost-
 burg 15.30 uur ds. G.J.N. Moens; Oostka-
 pelle 17.00 uur ds. D.W. Tuinier; Opheus-
 den 16.30 uur ds. F. Mulder; Oudemirdum 9.30 uur ds. C. Hogchem; Oude-Tonge 19.00 uur ds. A.J. Gunst; Poortugaal 17.00 uur ds. C. Neele; Ridderkerk 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Rijssen-Noord 19.00 uur ds. C.A. van Dieren; Rijssen-West 19.00 uur ds. A.P. Baaijens; Rijssen-Zuid 19.00 uur ds. A. Schreuder; Rotterdam-Cen-
 trum 17.00 uur ds. L. Terlouw; Rotterdam-IJsselmonde 17.30 uur ds. P. Mulder; Rot-
 terdam-Zuidwijk 16.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Scherpenisse 19.00 uur ds. E. Bakker; Scherpenzeel 19.00 uur ds. A. Verschuure; Scheveningen 17.00 uur ds.

W. Harinck; Sliedrecht 16.30 uur ds. W.J. Karels; Soest 16.00 uur ds. W. Visscher; Spijkenisse 17.00 uur stud. J. van Laar; Terneuzen 19.30 uur ds. R.A.M. Visser; Terwolde- De Vecht 19.30 uur ds. K. Boe-
 der; Tricht-Geldermalsen 19.30 uur ds. B. Labee; Uddel 19.30 uur ds. G. Mouw; Urk 19.30 uur ds. J. van Belzen; Utrecht 20.00 uur ds. A.J. de Waard; Veen 19.30 uur ds. M.J. van Gelder; Veenendaal 19.30 uur ds. A.A. Brugge; Vlissingen 19.30 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Waarde 16.00 uur stud. S.W. Janse; Waardenburg 19.30 uur ds. M. Mondria; Wageningen 19.30 uur ds. J.W. Verweij; Werkendam 19.30 uur ds. M. Karens; Westkapelle 19.30 uur stud. S.W. Janse; Woerden 19.30 uur stud. A.T. Huijser; Yerseke 19.30 uur ds. C. van Krim-
 pen; Zeist 19.30 uur ds. J.J. van Ekeveld; Zoetermeer 19.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Zwijndrecht 19.30 uur ds. J. Mijnders.

■ EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 1 APRIL 2012

Alkmaar ('t Wuiver 2a, Oudorp) 10.00 en

16.30 uur evang. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6 l) 9.30 en 15.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 9.30 en 16.00 uur evang. S. de Visser; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 18.30 uur evang. H.J. van den Boogaart.

■ EVANGELISATIESAMENKOMSTEN VRIJDAG 6 APRIL 2012 GOEDE VRIJDAG

Alkmaar ('t Wuiver 2a, Oudorp) 19.30 uur evang. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 19.30 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6 l) 19.30 uur evang. C. van Drunen.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

Indien de Heere wil en wij leven.

ADVERTENTIES

Alle nieuwe titels www.derooboeken.nl

Tientallen jongeren en werkgevers hebben het inmiddels ervaren en zijn hier enthousiast over. We hebben het over de unieke opleidingstrajecten van Essenzo. Eén of twee jaar werkend leren volgens het meester-gezelprincipe. Een oude term in een nieuwe jas. Essenzo biedt de ideale mbo-4 opleiding voor slimme doeners die geen vijf dagen in de schoolbanken willen zitten en meer uitdaging zoeken. www.essenzo.nu

Te huur onze landelijk gelegen vrijstaande woning te **Nunspeet** van 20 juli t/m 10 aug 2012. Liefs 1 of 2 echtparen. Tel. 0341-253053

Nunspeet Onze nieuwe gez. chalets zijn met Pasen te huur (vr. tot di.) 4 pers. € 260,- 6 pers. € 335,- Nu met **gratis paasbrood!** Kijk op www.nunspeetvakantie.nl Tel. 0345-558258 / 06-20999516

Te koop gevraagd Theologische boeken 0577-401065

In **Kamperland** hebben wij voor u een ruime **7-persoonsbungalow** te huur! De bungalow is vorig jaar geheel vernieuwd en is van alle gemakken voorzien. We bieden u veel ruimte, rust en privacy! U zit in de buurt van het Veerse Meer, strand en bos! Kortom, de ideale vakantiebestemming in **Zeeland!** De volgende weken zijn nog vrij: **27,33,34,35**

Wilt u liever buitenom de zomervakantie op vakantie, dan kan dat natuurlijk ook! Voor meer info of foto's kunt u bellen naar 0118-584385

Werk gezocht

Gehuwde man met ervaring in de veehouderij zoekt boer die een medewerker nodig heeft. Of voor eventuele opvolger. Voor meer info bel na 19 uur tel. 0619003119

Te huur: Onze woning in het rustige dorp **Borssele**, van 14 juli - 27 juli.
Tel.nr. 0113-352788

Engeland. B&B voor 2 pers.

Uitst. vertrekpunt voor dagtrips naar Londen en z.o. Engeland. Holl. sprekend.
Tel. 0044 - 208 657 4782
e-mail: es@uwclub.net
info Ned. 078-6934639

T.H. Ruime 7-pers. chalet op camping De Wolfkuylen in Drenthe.

Bezet wk 31 t/m 34.
Tevens 7-pers. vak. huis in Uddel.
Bezet wk 28 t/m 33.
Tel. 0341-561699 / 06-23735516.

Te koop in Alblasserdam

3 kamer appartement 2e verdieping met vrij uitzicht over rivier de Noord.
Incl. plaats in parkeergarage en berging. Bouwjaar 1998
Vraagprijs € 169.000.-
Tel: 0184-634550 / 06-13475114 voor vrijblijvende informatie.

T.h. vak.won.in prachtig **ZEELAND**, 8 pers. Tel: 0113-302209
www.boerderijvakantiezeeland.nl

Genieten van rust, ruimte, Veerse meer en strand.
Dat kan in onze 2-10 pers. vak. won. in **KAMPERLAND**. Vrij wk 9 t/m 17, 19 t/m 26,31 en na wk 34
Tel. 0113-351899 / 06-20417592.

Te koop, ruime vrijstaande woning aan de rand van **Putten**. Ons huis is geheel onderkelderd en heeft daardoor 9 kamers. Het staat op 450 m2 grond en is vier jaar oud.
De vraagprijs is nu € 599.000,-.
Bel voor meer info en foto's: 06-53300203.

Te huur 5 pers. **Chalet** op Bospark Reeënlust in **Elspeet**. **€ 375,00 p.w.**
Voor info en foto's 078-6426651 of 06-54202626 of per mail verweijvanhoven@kpnmail.nl

Meisje, 17 jaar zoekt i.v.m. studie (2 jr.) met ingang van september 2012 kost en (in)woning in **Barneveld** of nabije omgeving.
Tel. : 0118-583334

te huur Lieren (omg. Beekbergen) tot 6 pers. zomerh. v.a.g.v.
Voor info bellen 055-5062744.

**OMMEN - HARDENBERG
AMELAND - TERSCHELLING
BAKKEVEEN (frl)**

chalets/stacarars voorj. va. € 125 p.w. hoofdseizoen nog mogelijkheden zie www.vdsluisvakanties.nl of bel 0512-515096

Te Koop op de Wolfskuylen een chalet van 3 bij 11 meter op een gezellig 55+ veld, helmaal aan het einde van het park tegen de bosrand. Echt knus voor een echtpaar die heerlijk van de rust wil genieten. Ook een stacaravan van 3.60 bij 11 mtr. met 3 slaapkamers.

Wij zijn een Chr. vak. park, landelijk gelegen, in 10 ha. bos aan viswater tussen Emmen en Hoogeveen. Op het terrein is een mooi zwembad/waterglijbaan en kleuterbad wat 28 april open gaat. In het voor en naseizoen is er een 55+ progr. en in het hoogseizoen een recreatie programma
Tevens T.H. 4 tot 10 pers. bung, chalets en stacar., Kampeerplaats en Groepsaccom.
www.wolfskuylen.nl
info@wolfskuylen.nl
tel. 0524 581575

Margrietstraat 30 • 4401 EZ Yerseke
Tel. 0113 - 57 36 81 • Mob. 06 - 222 96 733
E-mail: info@burgtours.nl • Website: www.burgtours.nl

Vraag de reisgids 2012 aan!

3 dagen naar de Veluwe

D.V. dinsdag 26 t/m vrijdag 28 juni

Zeer complete 3-daagse busexcursie naar de Veluwe. Dinsdagmorgen vertrekken we om 08.00 uur vanuit **Middelburg**, via **Goes**, **Kruiningen**, **Krabbendijke** en **Ridderkerk** naar Harderwijk, waar we inschepen voor een boottocht naar Elburg. Na de rondwandeling in Elburg gaan we naar hotel Dennenhoeve in Nunspeet, waar we 2 nachten zullen slapen. Op woensdag bezoeken we Nationaal Park de Hoge Veluwe met het Kröller Müller museum en het Jachthuis Sint Hubertus. Inclusief een rondrit over het park o.l.v. een gids. Donderdag gaan we naar Paleis het Loo met de mooie paleistuinen. Na een stevige lunch maken we nog een rondrit over de Veluwe.

Deelnameprijs € 325,-.

Prijs is inclusief: • een luxe touringcar met genoemde serviceroute • 2x hotelovernachting met 2x ontbijt en 2x 3-gangen diner • de laatste dag een lunch en koffie met gebak • boottocht, entreegelden, gidselden (t.w.v. € 80,-). Opgeven kan tot 1 mei a.s.

Europese reizen:

- Andorra (12-dgn € 879,-)
- De Moezel (5-dgn € 395,-)
- Normandië (5-dgn € 559,-)
- Roemenië (12-dgn € 935,-)
- Saas-Grund (10-dgn € 985,-)
- Thüringen (8-dgn € 639,-)
- Tsjechië (8-dgn € 579,-) enz.

Prijzen inclusief excursies en excursiegelden.

Ook wandel- en fietsvakanties.

Israël-Jordaniereis

D.V. 3 t/m 16 september
o.l.v. **Wim van de Hoek**
12-dgs reis - € 1.699,-

Israël voor het eerst

D.V. 18 t/m 26 oktober
o.l.v. **Maarten Treurniet**
9-dgs reis - € 1.475,-

Prijzen van beide reizen inclusief excursies, excursiegelden en fooien.

HARKES *Persoonlijke zorg voor uw begrafenis*
Begravenissen
Telefoon (0172) 21 21 22
 Dokter Hamburgerlaan 59 - 2771 JR Boskoop
Wij verzorgen alleen begravenissen
Dag en nacht bereikbaar – overal te ontbieden

Begravenisonderneming
De Jongh
Voor een waardige en stijlvolle verzorging van begravenissen.
Met aandacht voor uw persoonlijke wensen.
In alle rust, vertrouwelijk en met bescheidenheid.
 Wij verzorgen alleen begravenissen, door het gehele land, en zijn dag en nacht persoonlijk bereikbaar.
 Hardinxveld-Giessendam 0184 - 611154
 Waardenburg 0418 - 652039
 Werkendam 0183 - 701017
 Papendrecht 078 - 6412740
www.begravenisondernemingdejongh.nl

kina
 begravenisverzorging
D.W. Schipper **J. Kooijman**
010-458 31 12 **0182-58 39 32**
 Capelle a/d IJssel Gouda
Dag en nacht bereikbaar
WIJ VERZORGEN ALLEEN BEGRAFENISSEN

Voor een zorgzame begeleiding
KOSTER
 Begravenisonderneming
 Barneveld,
 Scherpenzeel e.o.
 A. Koster
 Telefoon: 033 277 0555
 Kantoor: Stationsweg 411
 3925 CD Scherpenzeel
 Centraal nummer (24 uur):
 033 277 0555

WAT GA JIJ DOEN IN DE ZOMERVAKANTIE?
 Ga je hele dagen uitslapen en misschien een weekendje naar je tante? Of wil jij geld verdienen met een leuke, sociale job en tegelijkertijd werkervaring opdoen? Agathos Thuiszorg zoekt vakantiekrachten in alle regio's waar ze werkzaam is.
 • Huishoudelijke hulp
 • Verzorgende
 • Verpleegkundige
 Kijk voor al onze vacatures, meer informatie, functie-eisen en de uitgebreide vacaturetekst op www.agathos-thuiszorg.nl of bel: (010) 2640777.
 Agathos Thuiszorg is onderdeel van **Lieve zorggroep**
Agathos THUISZORG **EEN WERKGEVER DIE BIJ JOU PAST.**

RST
 Zorgverleners

Verpleging & Verzorging
“Fijn dat ik nog thuis kan blijven wonen”
 Verpleging & Verzorging door medewerkers met een reformatische identiteit, dat is **een vertrouwd idee**.
 Meer informatie? www.rstzorg.nl
 of bel 0342 - 42 23 24.
 RST Zorgverleners biedt ook **kraamzorg** en **huishoudelijke hulp**

Reformatische Psychologenpraktijk Nederland
 Identiteitsbewust, Persoonlijk, Vertrouwelijk, Doelgericht
 Wij bieden identiteit bewuste **hulp** aan **kinderen, jongeren** en **volwassenen** met o.a.:
 • Relatieproblemen
 • Opvoedingsvragen
 • Gedragsproblemen
 • Traumatische ervaring(en)
 • Gezinsproblemen
 • Persoonlijke problematiek (zoals Depressie, Angst, Identiteitsvragen)
 • Arbeidsproblemen
 • Autisme Spectrum Stoornis
 Tevens bieden wij hulp bij PGB aanvragen en verlenen
Voor meer informatie of aanmelding:
078 - 69 32 808
 Adres: Plantageweg 5, 2951 GN Alblasserdam
info@rpnederland.nl www.rpnederland.nl

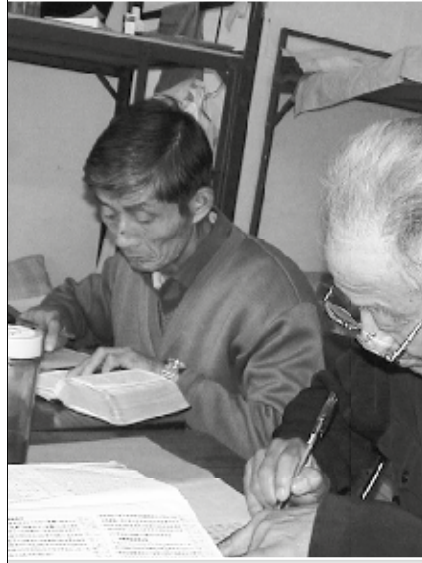
Ambtskleding
 2- of 3-delige kostuums, preekjassen overhemden, dassen, hoeden
Trouwkostuums
 jacquets, gilets, schoenen, accessoires
Geerts
 herenkleding
 Dorpsstraat 229,
 3925 KC Scherpenzeel
 tel. (033) 277 88 99

PSYCHOLOGENPRAKTIJK BROUWER
 BEHANDELING • BEGELEIDING
 ONDERZOEK • ADVIES
Hulpverlening aan kinderen, jongeren en volwassenen
 O.a.: ADHD • angst • burn-out • depressie • faalangst • fobie • gedragsproblemen • identiteitsproblemen • lichamelijke spanningsklachten • negatief zelfbeeld • onzekerheid • opvoedingsproblemen • paniek • piekeren • PDD-NOS • relatieproblemen • slaapproblemen • somberheid • spanning • stress • syndroom van Asperger.
RIDDERKERK
 Verlengde Kerkweg 11
BARNEVELD
 Wilhelminastraat 14
METEREN
 (Geldermalsen)
 Dorpsstraat 18
Informatie en aanmelding via:
 Tel: 0180 - 42 69 55
 E-mail: info@psychbrouwer.nl
 Website: www.psychbrouwer.nl

begravenisverzorging Den Hollander
 Begravenissen in Den Haag, Westland, Gouda, Rotterdam, Vlaardingen en omstreken.
 Wij verzorgen alleen begravenissen.
 Dag en nacht bereikbaar.

 P.N. den Hollander
 T. den Hollander
 Tel. 010 - 4600509
www.begravenisverzorgingdenhollander.nl

Een economisch welvarend China?
 Ja zeker, maar... voorgangers hebben het erg moeilijk!
Maakt u hun studie mogelijk?

Stort uw bijdrage op
 rekening 32 06 66
 t.n.v. Stichting China
 Postbus 1150
Stichting China 3900 BD Veenendaal
 Veenendaal

NIEUWE COLLECTIE

LENTE KRIEBELS? ONZE VOORJAARS COLLECTIE IS BINNEN!

BIJ IEDERE AANKOOP ONTVANGT U EEN OUDERWETS LEKKERE VERRASSING!

- ambtskleding
- koorkleding
- businesskostuums
- trouwkostuums
- gelegenheidskleding
- rouwkleding
- verhuur jacquets

BOEDER HERENMODE

Plein 1940 173 | Scherpenzeel
Telefoon (033) 277 01 72
WWW.BOEDERHERENMODE.NL

Begravenisonderneming De Kloe

Delkant 8 | 5311 CJ Gameren
Tel. 0418 - 56 21 74
www.begravenisondernemingdekloe.nl

Ontdek **De NIEUWE Verrassing** op Texel. Zoek en boek via www.deverrassing.nl of bel 0222 31 89 06. Introductie-prijzen 2012 **vanaf 75 euro!**

Kleine boerencamping in de ijsselvallei te Nijbroek
Familie Mekelenkamp
www.destriepe.nl
Tel: 0571291624

SCHOTLAND
Mooi vakantiehuis - 8 pers. + baby
Tel: 0044 1525 874429
Website: www.ansealladh.com

GERT JAN KREIJKES
uitvaartverzorging

dienstbaar in vertrouwen

ongeacht uw verzekering verzorgen wij begravenissen in Rijssen en omstreken

G.J. Kreijkes	G. Pluimers
Piet Heinstraat 26 7461 EZ Rijssen	De Steege 1 7462 VA Rijssen
Tel. 06-51911174 Tel. 0548-520159	Tel. 06-15683351 Tel. 0548-515946

www.gertjankreijkes.nl

Jongerenkoor Hosanna van de Ger. Gem. te Kampen,
zoekt met ingang van heden een **enthousiaste dirigent(e)**.
Het liefst met enige ervaring.
Voor inlichtingen neem contact op met M. van Dam 0643019013.
Enthousiast geworden?
Stuur voor 11 april 2012 een brief met CV naar:
hosannakampen@hotmail.com

Te koop: Goed onderhouden **6-kamerwoning in R'kerk-Slikkeveer**, Brederodestraat 10.
Geheel voorzien van dubbel glas, CV HR Combiketel 2011, stenen berging. **€ 189.000.**
www.jaap.nl Tel. 0180-785196

Voor een fijne vakantie, of gewoon een paar dagen er tussen uit. In het bosrijke Rhenen aan de Ribeslaan 4.
Ons pension is het gehele jaar geopend. Ook met de Paasdagen! Graag tot ziens in Rhenen.
Pension mev. E. Knuivers,
Tel. 0317-614773 bgg 06-19856085
info@knuivers.com

Dorst
BEGRAFENISVERZORGING

Molenpad 4
4696 BP Stavenisse
Telefoon: 0166 - 69 74 38
Mobiel : 06 -10 64 28 07
www.dorstbegravenisverzorging.nl

Wij verzorgen alléén begravenissen

0182 - 35 15 20
voor de Krimpenerwaard
Gouda & omstreken

Speksnijder Begravenisverzorging

In alle rust, betrokken, zorgzaam...

Want iedere begravenis is een persoonlijk afscheid!
www.speksnijderbegravenisverzorging.nl

Begravenisverzorging Kamsteeg

Waar ú ook woont, wij zijn dag en nacht bereikbaar
Wij verzorgen alleen begravenissen

0183 - 44 94 94

Hoofdgraaf 5 - 4281 NM Andel
www.begravenisverzorgingkamsteeg.nl

Werkendam: A.L. Bor, tel. 0183-512859
Bommelerwaard: D. Brugmans, tel. 06-22838436
Sliedrecht: R. Mauritz, tel. 0184-785978

Een respect- en stijlvolle uitvaart is onze zorg

De Saambinder
Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur:
ds. G.J. van Aalst

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:
ds. G.J. van Aalst,
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105
e-mail: gjvanaalst@kliksafe.nl

Redacteur: ds. C. Neele
Meditaties aan:
ds. C. Neele,
Egge 28, 3171 DE Poortugaal,
tel. 010-5017707
e-mail: c.neele@kliksafe.nl

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk) en berichten aan:
redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl
Aanlevertijd:
Uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór de datum van verschijning van De Saambinder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk aan:
Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:
Drukkerij Verloop,
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam
tel. 078-6912899, fax 078-6919536
e-mail: saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen **uiterlijk donderdag** vóór de week van verschijning aangeleverd te zijn.
Rouwadvertenties **uiterlijk maandagmorgen 9 uur**.

Advertenties € 0,95 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Abonnementenadministratie
Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden:
Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-
abbonementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: € 12,00 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 24,- per jaar + extra portiekosten.
Canada \$ 115,-; USA \$ 115,-.

Correspondentieadres Noord-Amerika:
Mr. A.M. Berman, P.O. Box 20188,
St. Catharines, ON L2M 7W7, Canada
e-mail: purlin@sympatico.ca

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid betreffende de inhoud van de advertenties en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

- De Ds. J. Fraanjeschool
- gaat uit van de Gereformeerde Gemeenten te Barneveld
- is gehuisvest op twee goed ingerichte locaties, De Vesting en De Burcht

- Wij staan voor o.a.
- Bijbels genormeerd onderwijs
- nauwe relatie tussen kerk, gezin en school
- professionele leerlingenzorg
- handelings- en opbrengstgericht werken
- focus op leerkrachtvaardigheden, waaronder effectief instrueren
- blijvend verbeteren van ons onderwijs
- actieve deelname aan samenwerkingsverband WSNS
- voorbereiding van leerlingen op hun staan in een multiculturele en multireligieuze samenleving

• De Burcht
Nederwoudseweg 39
ca. 415 leerlingen
locatiedirecteur a.i. A. de Pater
T school 0342 - 422 045
T privé 0342 - 420 001
E adepater@fraanjeschool.nl

• De Vesting
Lijsterstraat 6
ca. 390 leerlingen
locatiedirecteur G. Nieuwenhuis
T school 0342 - 400 707
T privé 0342 - 491 729
E gnieuwenhuis@fraanjeschool.nl

Wie wordt onze nieuwe locatiedirecteur

locatie De Burcht

Wij bieden onze locatiedirecteur:

- jonge en betrokken collega's, qua identiteit én onderwijs
- een professionele organisatie, gericht op verbetering van het onderwijs en optimalisatie van de leerlingenzorg
- onderwijs en zorg gericht op de behoeften van de leerling
- betrokken ouders die zich inzetten voor de school
- mogelijkheden tot blijvende professionalisering
- een organisatiestructuur met een teamleider onderbouw (1 t/m 4) en bovenbouw (5 t/m 8)

Wij vragen van onze nieuwe collega:

- de grondslag van de school (de Bijbel en de Drie Formulieren van Enigheid) te onderschrijven en vanuit die grondslag leiding te geven
- lidmaatschap van de Gereformeerde Gemeenten
- mens- én taakgericht leiding te geven
- te sturen op opbrengsten
- een veilig pedagogisch schoolklimaat te realiseren en onderhouden
- te denken vanuit onderwijsbehoeften
- eventueel lesgevend te nemen op te pakken

Uw sollicitatie kunt u tot 6 april 2012 richten aan de heer A. de Pater, Postbus 176, 3770 AD Barneveld, adepater@fraanjeschool.nl.
Een assessment is onderdeel van de procedure.
Uiteraard bent u welkom voor een kennismakingsgesprek.
Voor inlichtingen kunt u terecht bij de heer A. de Pater.

Scherp geprijsd € 775.000 k.k.

Elspeet, Vierhousterweg 80 en 80-a

Op een sublieme woonlocatie met uitzicht tot aan de bosrand, 2 zelfstandige woningen (aaneengebouwd) met elk een eigen oprit en ruime bijgebouwen.

Bijzonder geschikt om samen met uw ouder(s) c.q. kind(eren) met behoud van privacy naast elkaar te kunnen wonen.

Op loopafstand van diverse kerken. Slechts 3 minuten van bos, heide en dorp. Mogelijkheid voor kantoor/praktijk aan huis.

Perceelgrootte 14.195 m2. Eventueel met minder grond te koop.

**Deelnemer open huizendag D.V.
31 maart 2012 van 11:00-15:00 uur**
Telefoon 06-23648345

Vakantie Oostenrijk:

Te huur: luxe Chalet en
Appartementen 2-9 pers.,
in omg. Saalbach-Hinterglemm /
Zell am See, Kerkdiensten
tijdens zomervakantie.
Info: 0180-322181 / 06-51166845

VAN STAVEREN

Begravenisverzorging

Sumatrastraat 11
2405 EM Alphen aan den Rijn

Dag en nacht bereikbaar

(0172) 23 33 38

Wij verzorgen alleen begravenissen

Ruim 4 pers. **vakantiehuis te huur**
in Stroe, rustige omgeving
vlakbij heide en bos.
Mooie wandel- en fietsroutes,
veel privacy, evt. fietsen te huur
Vanaf 50,-/n, hoogseizoen 350,-/wk
Voor inl. bel 06-21420647
of mail molshoop@solcon.nl

Vakantie op de Veluwe?
www.rusteenweinig.nl

Psalmzangavond

samenzang met bovenstem

in de Grote kerk van THOLEN
De Betuwse Bovenstemgroep
zingt in Zeeland

Dinant Struik: algehele leiding
Wilhelm Groenendijk: trompet
Peter Wildeman: orgel

D.V. zaterdag
14 april 2012

Aanvang: 19.00 uur.

Leiding: Ds. E. Bakker

Entree: gratis

collecte t.b.v. JBG en Bijzondere Noden

Waardevol belijdenisgeschenk

NIEUW

Alexander Comrie

VERHANDELING VAN ENIGE
EIGENSCHAPPEN
van het zaligmakend geloof

**Verhandeling van enige Eigenschappen
van het zaligmakend geloof**
Alexander Comrie

- * Standaardwerk van Comrie nu zorgvuldig hertaald door C. Bregman
- * Geschikt voor persoonlijke studie en voor gebruik door kerkenraden en gespreks groepen

In dit boek geeft Comrie een verklaring en toepassing van verschillende teksten uit het Oude en Nieuwe Testament, waarin de lezer wordt gewaarschuwd en aangemoedigd om het leven buiten zichzelf in Jezus Christus te zoeken.
640 pagina's - gebonden

24,90

Nu in de boekhandel of op www.debanier.nl

 de Banier
uitgeverij